

Dresden, Leipzig en omgeving

- Bezichtig barokke kunst en architectuur in de Zwinger
- Ontdek het uitgaansleven van de Dresdense rechter Elbeoever of West-Leipzig
- Maak een wandeling of fietstocht door het Elbedal
- Drink net als Goethe een biertje in Auerbachs Keller
- Bewonder hoogstaande binnen- én buitenlandse kunst in het MdbK
- Luister naar Bachs muziek waar deze geschreven is: in de Thomaskerk

Inhoud

7	Kaarten en plattegronden	4	59 Dresden buiten het centrum
13	Woord vooraf	60	Innere Neustadt
1	15 Dresden, Leipzig en omgeving: een kennismaking	65	Außere Neustadt
16	Natuur	69	Albertstadt
17	Politiek en samenleving	70	In het oosten van Dresden
17	Kunst en cultuur	75	In het westen van Dresden
19	Bevolking	79	Tips en adressen
20	Eten en drinken	5	83 Het Elbedal
2	23 Geschiedenis	84	Tussen Dresden en de Tsjechische grens
24	Vroege middeleeuwen	94	Stroomafwaarts
25	Late middeleeuwen	102	Tips en adressen
25	Godsdienststrijd en glorie	6	105 Zuidoost-Saksen
26	Negentiende eeuw	106	Bautzen
27	Wereldoorlogen	113	Oberlausitz
27	De DDR-jaren	122	Tips en adressen
28	Hereniging	7	125 Leipzig
3	31 Dresden: de oude stad	127	Leipzig in enkele hoogtepunten
37	Dresden in één dag?	130	Rond de markt
38	Frauenkirche	132	Rond het MdbK
44	Rond de Neumarkt	136	Rond de Nikolaikirche
45	Theaterplatz	140	Runde Ecke
47	Zwinger en Semperbau	141	Augustusplatz
50	Residentieslot		
52	Langs de Elbe		
55	Zuiden en oosten van de Innere Altstadt		

Kaarten en plattegronden

8 147 Leipzig buiten het centrum en omgeving

- 148 In het oosten en zuiden van Leipzig
- 154 In het westen van Leipzig
- 156 In het noorden van Leipzig
- 160 Neuseenland
- 163 Sächsisches Burgenland
- 166 Tips en adressen

9 171 Ertzgebirgste

- 172 Freiberg
- 180 Omgeving van Freiberg
- 182 Seiffen
- 185 Neuhausen
- 186 Annaberg-Buchholz
- 188 Omgeving van Annaberg-Buchholz
- 192 Tips en adressen

i 194 Praktische reisinformatie

r 205 Register

- 8 Dresden
- 10 Leipzig
- 39 Dresden centrum
- 62 Dresden Neustadt

- 84 Elbedal
- 107 Bautzen
- 128 Leipzig centrum
- 173 Freiberg

Woord vooraf

We kwamen al jaren in Duitsland: alles goedkoop, geregeld en opgepoetst, maar ook wat saai. Toen besloten we in het oosten, in Colditz, te overnachten. Na een verkeerde afslag hobbelden we door eindeloze bossen en stille dorpen die in de jaren 30 waren blijven hangen. Klinkerwegen en gotische opschriften op afbladderende, overmaatse gebouwen, hier en daar een enorm kasteel, waarvan Colditz er maar één was. Saai? Nee. Het verleden was niet weggepoetst, maar tastbaar dichtbij, van de DDR terug tot het keizerrijk.

Dresden bleek zwierig en monumentaal, en Leipzig gezellig en trendy. Moderne glazen winkelpaleizen stonden tussen DDR-beton en imposante blokken uit de tijd van Kaiser Wilhelm, met aparte winkeltjes erin. Een praatje was snel gemaakt en in die winkeltjes had iedereen de tijd. Het was een ander Duitsland.

Een vakantie in Saksen kan zo bourgondisch, cultureel of actief zijn als je wilt. Dresden met zijn oude kunst heeft de Semperoper en de alternatieve Außere Neustadt. Leipzig bruist dankzij het uitgaansleven, de universiteit en hedendaagse kunst. De natuur is overal dichtbij, tot in de stad. Bijna overal kun je goed fietsen. Het groene, fietsvriendelijke Elbedal loopt dwars door Dresden en in Leipzig kun je kanoën op de Elster. De Sächsische Schweiz, het merenrijke Neuseenland, de Oberlausitz en het Ertsgebergte met zijn kersttradities zijn geliefd bij natuurliefhebbers en kampeerders. Overal is er heerlijk simpele Biergarten-kost of kun je experimenteren met de Saksische keuken of gerechten uit de Slavische buurlanden. Je kunt jezelf trakteren op het duurste operakaartje, maar verder is bijna alles goedkoop, nog goedkoper dan elders in Duitsland.

Haast je dus dit stukje Duitsland te bezoeken, zolang het nog een ‘ander Duitsland’ is!

Eric Strijbos en Bonnie Posner

< De Gläserne Manufaktur in Dresden, een autofabriek waar het allemaal wat anders gaat.

Dresden, Leipzig en omgeving: een kennismaking

Al sinds de middeleeuwen bestaat de 'Vrijstaat Saksen' als politieke eenheid. Er zijn grote politieke en economische tegenstellingen. Door de economische stagnatie uit de DDR-tijd is het platteland nog meer een krimpgebied dan op veel andere plekken in Europa: conservatief en traditioneel, en voedingsbodem voor populisme en de proteststem. Dresden en Leipzig met hun universiteiten, zakenwereld en kunstscene zijn progressiever ingesteld. Cultureel ligt in Dresden de nadruk iets meer op het traditionele – het was de hofstad van de vorsten van Saksen en dat heeft rijke sporen en schatten nagelaten. Leipzig neigt met zijn universiteit en kunstenaars vooral – maar niet uitsluitend – naar het hippe en alternatieve. Zoals Leipzig met zijn Gewandhaus en opera ook een geweldige klassieke-muziekcultuur heeft, heeft Dresden een alternatieve scene. De communistische eenheidssaus van de DDR-jaren heeft dat nooit kunnen uitwissen. Een cultureel buitenbeentje is verder het gave Görlitz, dat een geliefd decor is voor films, terwijl het middeleeuwse Bautzen een mooi uitgangspunt is om de bonte cultuur van de Sorben te verkennen – de enige autochtone minderheid in Duitsland.

De natuur varieert van typisch Duits, zacht glooiend heuvellandschap, tot het middelgebergte tegen de Tsjechische grens, doorsneden door het Elbe en de Mölde met hun hier en daar imposante dalen – een bron van inspiratie voor natuurliefhebbers en romantische schilders.

< Kriebstein is een van de imposante kastelen van het Sächsisches Burgenland.

In de Sächsische Schweiz stroomt de Elbe langs de grillige rotspunten van het Elbsandsteingebirge.

NATUUR

Saksen is rijk aan natuur. Het gebied is veel meer geaccidenteerd dan we thuis gewend zijn en zowel bij Dresden als bij Leipzig is bos te vinden. Het interessantst is de natuur in het Ertsgebergte en het aangrenzende Elbe-zandsteengebergte. Dit middelgebergte strekt zich over 150 km uit langs de Duits-Tsjechische grens en heeft een lange en complexe geologische geschiedenis. Het is bosrijker dan de rest van Saksen. Oehoes, ijsvogels, zwarte ooievaars en riviermosselen behoren tot de gekoesterde diersoorten. Wolven zijn er in het gebergte (en in de Opperlausitz) al veel langer dan bij ons. Uit de plantenwereld zijn orchideeën en gentiaansoorten interessant. Het aangrenzende Elbe-zandsteengebergte kenmerkt zich door grillige steenformaties en tafelbergen, die je op de uitkijkpunten van Dresden – bijvoorbeeld vanaf de koepel van de Frauenkirche – al kunt zien liggen. Dit spectaculaire landschap met zijn vergezichten over het Elbedal trok in de 19de eeuw allerlei kunstenaars van de romantische beweging aan en daarnaast de eerste toeristen. Het heet ook wel de Sächsische Schweiz en loopt na de Tsjechische grens door als de Böhmisches Schweiz (Saksisch respectievelijk Boheems Zwitserland).

Een Oost-Duits fenomeen zijn de in meren veranderde voormalige bruinkoolgroeven. Ten zuiden van Leipzig is zo het Leipziger Neuseenland ont-

staan. De nadruk ligt hier op recreatie, maar het gebied is zo groot is dat ook de natuur hier haar kans krijgt. Een mooi natuurlijk landschap is het nog niet – een beetje te vergelijken met de randmeren rond Flevoland – maar het gebied is een uitkomst voor wie stadstoerisme wil combineren met een actieve buitenvakantie. Ten zuiden van Görlitz ligt de vergelijkbare Berzdorfer See. Binnen de oude steden van Dresden en Leipzig is nauwelijks groen te bekennen, maar dit wordt gecompenseerd door het Elbedal en het Großer Garten in Dresden en het groene Elstergebied en diverse uitgestrekte parken in westelijk Leipzig. De stadse dieren- en plantenwereld wijkt niet of nauwelijks af van wat je thuis gewend bent.

POLITIEK EN SAMENLEVING

Dresden en Leipzig en de andere in dit boek beschreven stadjes en streken liggen alle in de *Freistaat Sachsen*. Als geografische en bestuurlijke eenheid bestond Saksen al veel langer en de titel 'Freistaat' kwam in gebruik na de opheffing van het koninkrijk Saksen, in de woelige dagen direct na de Duitse nederlaag in 1918. Onder het DDR-regime werd Saksen als staatkundige eenheid echter opgeheven en opgedeeld in enkele districten. Na de Wende werd in 1990 de vrijstaat Saksen officieel heropgericht. Juridisch is Saksen gewoon een *Land* of *Bundesland*, een deelstaat als alle andere in de Duitse Bondsrepubliek.

Per Duitse deelstaat kunnen de details van het bestuur verschillen, maar ze hebben alle een regering met premier, ministers en parlement, die zelfstandig kunnen beslissen over zaken als onderwijs, toerisme maar ook gezondheid.

De oude residentie Dresden (556.000 inwoners) is hoofdstad, maar Leipzig telt meer inwoners (598.000). Dresden en Leipzig hebben zoals veel – maar niet alle – grote steden in Duitsland een Oberbürgermeister(in), die gekozen wordt. Ze worden bijgestaan door *Beigeordnete*, functionarissen die te vergelijken zijn met de Nederlandse wethouders of de Belgische schepenen. Verder is er natuurlijk een gekozen gemeenteraad.

KUNST EN CULTUUR

Bij al het andere dat je kunt in en rond Dresden en Leipzig, is Saksen vooral een geweldige culturele bestemming: toporkesten en toonaangevende dirigenten spelen in wereldberoemde zalen, die al het bekijken waard zijn zonder dat er een noot gespeeld wordt. In de musea zijn alle belangrijke periodes van de kunstgeschiedenis vertegenwoordigd.

Dresden: hofcultuur

In Dresden legt de cultuur sterk de nadruk op de 18de eeuw, toen Augustus de Sterke als een bezetene kunst verzamelde, het geheim van het Chinese

Dresden: de oude stad

Met zijn zeer rijke musea, herbouwde historische gebouwen en de Semperoper lijkt Dresden een echte cultuurbestemming, en wie de stad slechts een dagje 'doet' als onderdeel van een busreis of een dagtocht vanaf de camping in de Sächsische Schweiz – zoals veel Nederlanders – zal dit niet tegenspreken. Toch krijg je alleen een volledige indruk als je de stad meer tijd geeft en ook echt dingen gaat doen: fietsen langs de Elbe of in de buitenwijken, met de stoomraderboot de rivier op om vervolgens gewoon te genieten in een Biergarten of op kroegentocht in de Neustadt.

< Slenterend of per fietsriksja langs het enorme tegeltableau van de Fürstengzug. Bijna alle graven, hertogen, keurvorsten en koningen uit de duizendjarige geschiedenis van het vorstenhuis Wettin staan erop.

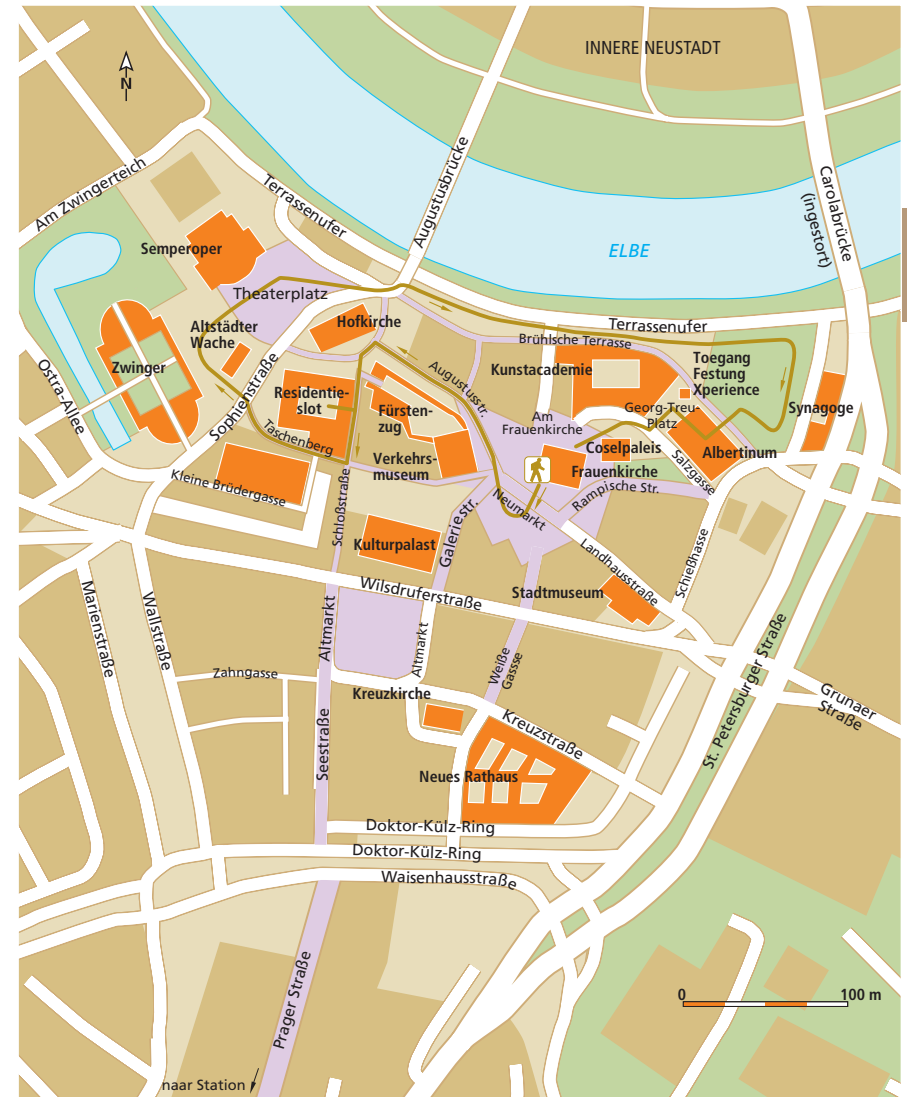

- *Zwinger en Gemäldegalerie*. Het Louvre en de Uffizi hebben meer schilderijen, maar in kwaliteit doet dit museum nauwelijks voor die topcollecties onder. Als het om elegante architectuur gaat, is de Zwinger onovertroffen.
- *Theaterplatz en Elbeoever*. Een must voor de reiziger met weinig tijd is een wandeling langs de Theaterplatz voor een blik op de Semperoper (ook per rondleiding te bezichtigen) en de Brühlsche Terrasse – de met paleizen en musea verfraaide Elbeoever. Heb je een halfuur of langer over, loop dan de 18de-eeuwse *Augustusbrücke* op om het klassieke rivierpanorama van Dresden te zien.

Wie echt maar een paar uurtjes heeft, kan deze kleine rondwandeling lopen langs de absolute hoogtepunten: begin bijvoorbeeld bij de Frauenkirche. Bij de kerk ligt de Neumarkt; daar zie je het moderne Kulturpalast en het Johanneum (het oude paleis met het Verkeersmuseum). Je kunt vervolgens via de Augustusstraße met het enorme tegeltableau van de Fürstenzug naar het Residentieslot wandelen. Daar is de overdekte binnenplaats (alsmede de prima kunstboekhandel) gratis te bezichtigen. Als je om het slot heen loopt, zie je onder andere uit het niets herbouwde 18de-eeuwse straten en het toeristenbureau. Uiteindelijk kom je op de Theaterplatz. Daaraan liggen de Hofkirche, de Gemäldegalerie (met de tuin van de Zwinger, te bereiken via de poort, en de imposante Semperoper. Een bezoek aan Dresden is niet compleet zonder een blik op de Elbe. Je kunt dus terug lopen langs de verhoogde Terrassenufer (ga de trap op, de kade zelf is minder boeiend) langs de Elbe, onder meer met uitzicht op het Japanisches Palais aan de overkant van de rivier, en de toeristische Munzgasse vlak bij de Frauenkirche. Uiteindelijk kom je in een klein park, met uitzicht op de moderne synagoge. Bij het park ligt ook het Albertinum. De eveneens overdekte binnenplaats hiervan is ook zonder entreekaartje te bezichtigen, alsmede de kunst die staat opgesteld bij de uitgang naar de noordwestzijde. Via het Albertinum of de trappen daarnaast kom je in de Salzgasse (waar een kleine parkeergarage is, voor het geval je met de auto naar Dresden komt). De straat Am Frauenkirche komt naast het imposante Coselpaleis uit bij de kerk. Deze wandelroute is ook aangegeven op de kaart van p. 39.

FRAUENKIRCHE

Parijs zonder Eiffeltoren of Londen zonder Big Ben – het is moeilijk voor te stellen, maar voor Dresden stond de ontbrekende Frauenkirche voor een nog groter gat in het leven van de inwoners. Niemand wordt gedoopt of trouwt in de Eiffeltoren, en veel Londenaren zetten nooit een stap in de Big Ben. De kerk is niet alleen een symbool van Dresden, maar speelt ook een rol in het leven van veel stadsbewoners. Nu de kerk net als de stad zelf

Dresden centrum

uit zijn as en puin herrezen is, is hij ook een geweldige stimulans voor het toerisme van buiten.

Voorgeschiedenis

Mogelijk de eerste kerk op de plek van de Frauenkirche was een klein houten godshuis, gebouwd door missionarissen die de Slaven van het nede-

Schloss Übigau kan wel een verjfe gebruiken maar 's zomers kun je er prima in de tuin zitten met bier en worst, en met uitzicht op de Elbe.

en nu ziet het er zeer vervallen uit. 's Zomers is er in de tuin een gezellig terras, met 's avonds theater.

➤ SOMMERGARTEN SCHLOSS ÜBIGAU, Weißeritzstraße 3, elbschloss-uebigau.de

rondleiding, de Vonnegut Tour. In de zomer wordt er in de hallen van het beursterein een informeel kunstfestival gehouden, de Ostrale.

➤ KURT VONNEGUT-TOUR, kurtvonnegut-tour.com

Übigau

Aan de overkant van de Elbe ligt slot Übigau, tussen een industrieterrein uit de communistische tijd en een voormalig boerendorp. Het is vervallen en niet altijd opbeurend, maar wel authentiek en weinig toeristisch.

Het gebouw is een project geweest van Augustus de Sterke, maar zoals wel vaker gebeurde, verloor hij er al gauw zijn belangstelling voor. Ook daarna heeft het weinig geluk gehad,

TOP 5 – NIET TE MISSEN BUITEN HET CENTRUM

- 1 Ervaar het Militärhistorisches Museum, met alle facetten van de oorlogvoering in een enorme collectie, gelukkig niet allemaal grimmig of verdrietig – maar wel indringend
- 2 Laat de drukte van de Innere Altstadt achter je in de Grosser Garten, waar met de Zoo, het Hygiënumuseum en de botanische tuin genoeg te beleven is.
- 3 Kijk bij het rondneuzen en shoppen in de Kunsthofpassage vooral ook omhoog naar de tot kunstwerk omgetoverde gevels
- 4 Bezoek de geheime gevangenis aan de Bautznerstraße – het is nu een weinig bekende maar indringende Gedenkstätte met goede rondleidingen
- 5 Geniet in 'de hoogste Biergarten van Duitsland', ofwel Yenidze in Dresden: niet zo hoog als de Frauenkirche – maar het is er 's avonds goed eten en drinken

TIPS EN ADRESSEN

TOERISTENINFORMATIE

- Souterrain winkelcentrum QF Passage, Neumarkt 2. Deze centraal gelegen informatiewinkel is de plek voor al je vragen over Dresden en het Elbedal tussen Radebeul en de Tsjechische grens.
- Ook de Hauptbahnhof (Wiener Platz 4) heeft een ruimte voor toeristeninformatie (Wiener Platz 4).
- Toeristenbureau Dresden en Elbland: visit-dresden-elbland.de

VERVOER

- De Hauptbahnhof ligt op een kwartier lopen ten zuiden van het eigenlijke centrum. Het station Dresden-Neustadt (in de volksmond 'Neustadter Bahnhof') ligt juist ten noorden van het centrum op de andere Elbeoever en is natuurlijk handig voor wie in Neustadt en omgeving overnacht. Ook daar stoppen langeafstandstreinen.
- Binnen de oude stad zelf is gebruik van het openbaar vervoer niet zinvol, maar de hoogtepunten in het centrum liggen bijna allemaal binnen 10 minuten lopen van elkaar. Als je niet te veel haast hebt, is ook de Neustadt binnen bereik. Daarbuiten is er een prima netwerk van trams, bussen en lokale treinen die de attracties in de buitenwijken goed bereikbaar maken; in het centrum houden veel trams halt op de Altmarkt en de Postplatz.
- Dresden is het centrum van een openbaarvervoerzone die zich uitstrekt van Radebeul tot de Tsjechische grens. De S-Bahn is rond Dresden geen sneltram, maar een stoptrein naar stations in de agglomeratie.
- Wie zonder veel lopen toch een indruk wil krijgen van het uitgestrekte Dresden, kan een kaartje kopen voor een dubbeldekkerbus zoals die op veel toeristische plekken in de wereld rondrijden. Je kunt onder meer opstappen op de Theaterplatz. Er rijden ook historische koetsen rond, voor een bezichtiging in stijl. Goedkoper is een kaartje voor tramlijn 4, die langs de belangrijkste historische gebouwen rijdt en uiteindelijk uitkomt bij Radebeul (waar het Karl-May-Museum te bezichtigen is) en het wijngoed Wackerbarth.
- De in de DDR-tijd gebouwde Carolabrücke – de meest centraal gelegen auto- en trambrug over de Elbe, tussen de St. Petersburgerstraße en de Albertstraße – is in 11 september 2024 deels ingestort: bij nader onderzoek bleek dat er constructiefouten in zaten en daarom was volledige sloop en herbouw noodzakelijk. Wanneer ze weer in gebruik komt, is nog onduidelijk. Voetgangers en fietsers kunnen de toch al verkeersluwe Augustusbrücke gebruiken en voor gemotoriseerd verkeer is de Albertbrücke het meest dichtbij.

Het Elbedal

De Elbe slingert zich dwars door Saksen. Ze ontspringt in Tsjechië (en heet daar Labe) en mondt uit in de Noordzee bij Cuxhaven. Langs de rivier loopt een populaire fietsroute. Op sommige plaatsen naderen vaak beboste of met wijnstokken bedekte heuvels de rivier, op andere tref je een Nederlands aandoend uiterwaardenlandschap aan. Verder naar het zuidoosten ligt het spectaculaire landschap van de Sächsische Schweiz. In het noordwesten liggen de stadjes Radebeul en Meissen – niet alleen aardig voor porseleinfans – en stroomopwaarts van Dresden zijn de buitenwijk Loschwitz, het slot Pillnitz en de vesting Königstein trekpleisters, die deels per stoomraderboot vanuit Dresden te bereiken zijn.

< Blick op de Elbekastelen vanaf 'het Blauwe Wonder'.

Dresden-Loschwitz, villa San Remo: het logeeraadres van Harry Mulisch en zijn romanpersonage Norman Corinth.

TWEE ROMANS

Loschwitz is verbonden met twee romans. Voor Nederlanders is dat *Het stenen bruidsbed* (1959) van Harry Mulisch. Normaal gesproken zou Mulisch bij zijn bezoek aan Dresden gelogeerd hebben in hotel-restaurant Luisenhof, maar daar was juist een brand geweest. In plaats daarvan werd hij ondergebracht in een kasteelachtige villa vlak bij de Luisenhof. Deze villa staat beschreven in de roman, waarin hoofdpersoon Norman Corinth in de villa wordt ondergebracht.

Duitsers kennen Loschwitz vooral van de roman *Der Turm* (2008) van Uwe Tellkamp. Deze dikke, trage pil beschrijft het leven dat de culturele intelligentsia in de jaren 80 leidt in de grote huizen van de wijk, terwijl ze de uiterlijke communistische werkelijkheid zo veel mogelijk probeert te negeren.

EX-WERELDERFGOED

'Schande!' stond er in 2010 nog als graffiti op het inmiddels achterhaalde informatiehokje over het Werelderfgoed Elbedal bij het Kulturpalast in Dresden. Wat was er gebeurd? In 2004 had de Unesco een stuk Elbedal tot Werelderfgoed verklaard, vanaf slot Übigau tot 18 km stroomopwaarts. Het besloeg het hart van Dresden en ook het ongerepte rivierdal ten oosten ervan. Ondanks verzet besloot het stadsbestuur door het dal een bijna 600 m lange (en op zich noodzakelijke) brug met tunnel te plannen, de Waldschlösschenbrücke. Het weidse uitzicht zou tot kilometers in de omgeving geschonden worden. De reactie van de Unesco liet niet op zich wachten: al in 2009 werd het Elbedal weer van de lijst geschrapt.

En eigenlijk had dat niet gehoeven: de Unesco-status laat het toe dat belangrijke infrastructuur wordt aangelegd. Het stadsbestuur had het echter niet nodig gevonden om bijvoorbeeld over het (nogal middelmatige) ontwerp van de brug te overleggen met de Unesco. De bouw van de brug liep de ene na de andere vertraging op. Eerst bleek het terrein waarvoor de bouwvergunning was aangevraagd te smal en vervolgens gooide de ontdekking van een beverkolonie roet in het eten. Uiteindelijk is de brug in augustus 2013 toch opengesteld.

men een kabeltram en een kabelbaan die bezoekers vervoerden naar het hogere gedeelte van het dorp, waar bijvoorbeeld al honderd jaar de Luisenhof ligt. Dit hotel-restaurant heeft zo'n mooi uitzicht over de stad dat het 'het balkon van Dresden' wordt genoemd.

Hét herkenningspunt van Loschwitz is een imposante hangbrug uit 1893, officieel de Loschwitzer Brücke geheten. Iedereen kent haar echter als het **Blaues Wunder**. De legende wil dat de brug aanvankelijk groen was en door invloed van de zon of het weer verkleurde, maar uit getuigenverslagen en kranten is bekend dat ze daadwerkelijk van het begin af aan blauw was. De bijnaam verwijst naar de uitdrukking 'ein blaues Wunder erleben', een onaangename verrassing hebben. Omdat mensen met gevaar voor eigen leven de pogingen van de Wehrmacht om de brug op te blazen saboteerden, overleefde de brug de oorlog. De jaren beginnen echter te tellen en er wordt alleen licht verkeer op toegelaten. De nieuwe Waldschlösschenbrücke (zie kader hierboven) zou de brug moeten ontlasten, maar ligt daarvoor mogelijk te ver weg. De komende jaren krijgt de brug de hoognodige restauratie. Op de linkeroever liggen bij de brug een aanlegplaats van de Elberaderboten en een populaire Biergarten, de Schillergarten. Op de rechteroever stijgen de kabeltram en de kabelbaan omhoog. Je kunt ook een bezoek brengen aan het kerkje van het dorp en het **Leonhardi-Museum**. Het is genoemd naar

TIPS EN ADRESSEN

DRESDEN-LOSCHWITZ

ETEN EN DRINKEN

- Bij de Blaues Wunder-brug, is de Schillergarten vanouds een geliefd restaurant met Biergarten. Een mooie onderbreking bij een fietstocht langs of boottocht op de Elbe, al kun je aan boord bij de raderboten ook iets eten of drinken – Schillerplatz 9 (schillergarten.de).
- Op de rechteroever en iets verderop in Loschwitz, ligt het 'balkon' van Dresden, restaurant Luisenhof, waar het terras een ver reikend uitzicht over Dresden biedt (luisenhof-in-dresden.de).
- Bij en in het paleis, het park en het Palmenhaus van Pillnitz is een reeks gelegenheden waar het vooral bij mooi weer heerlijk zitten is.

MEISSEN EN RADEBEUL

TOERISTENINFORMATIE

Markt 3 (touristinfo-meissen.de)

VERVOER

- Meissen valt binnen het gebied van de Dresdener S-Bahn (vertrek vanaf de Hauptbahnhof en Dresden-Neustadt, stap uit op Meissen-Altstadt).
- Vanaf de kade bij de Dresdense oude stad varen ook raderboten naar Meissen, waar dan een rondleiding door de stad of in de porseleinfabriek mogelijk is.

ETEN EN DRINKEN

Ga vooral niet alleen voor het porselein naar Meissen – strijk neer op de terrasjes op de markt of op de burchtheuvel voor een Kaffee mit Kuchen, een lunch of een goed glas witte Elbewein.

- Wijnliefhebbers bezoeken bijvoorbeeld Schloss Wackerbarth, een van de bolwerken van de heropgeleefde wijncultuur in het Elbedal – Wackerbarthstraße 1, Radebeul.
- Op het wijnslot Proschwitz, iets ten noorden van Meissen op de rechteroever, vinden proeverijen en concerten plaats. Informeer en boek tevoren – Heiliger Grund 2 (schloss-proschwitz.de).

PIRNA

TOERISTENINFORMATIE

Touristservice Pirna, Canaletto-Haus, Am Markt 7 (pirna.de)

VERVOER

Het station Pirna is per S-Bahn en enkele andere treindiensten goed bereikbaar vanaf Dresden-Hauptbahnhof. Ook de raderboten hebben er een halte (Brückenstraße 1).

ETEN EN DRINKEN

Voor wie eigen vervoer heeft: 3 km ten westen van Pirna liggen de prachtige baroktuinen van Großsedlitz. Een lunch in het kleine maar prettige restaurant daar is op mooie dagen een relaxte afwisseling na de indringende verhalen op Burg Sonnenstein – Parkstraße 85, Heidenau.

BAD SCHANDAU

TOERISTENINFORMATIE

- Bad Schandau: Tourist-Service im Haus des Gastes – Marktplatz 12 (bad-schandau.de)
- Schmilka: Infostelle, Wurzelweg

VERVOER

De S-Bahn (S1) verbindt zowel Schandau als Schmilka met Dresden. Let op: de S-Bahntrein rijdt op de linker Elboever en is alleen per veer bereikbaar; controleer of dat problemen oplevert als je laat wilt aankomen. Tussen Schandau en Schmilka rijdt ook nog een bus.

OVERNACHTEN

- Bad Schandau heeft als kuuroord vanouds allerlei mogelijkheden, maar echt apart is het boetiekhotel Waldfrieden in het mooie Schmilka, aan de oever met zijn themakamers. 's Avonds is het hier aan de Elbe – toch een van de grote Europese rivieren – onwezenlijk stil.
- Datzelfde geldt overigens ook voor iets grotere Bio-Hotel Helvetia, van dezelfde eigenaar. Het hele dorp wordt gedreven vanuit een biologisch-duurzame gedachte.

Zuidoost-Saksen

In het zuidoosten van Saksen ligt de 'Sorbische hoofdstad' Bautzen. Voor 1989 was het een typisch grauwbriune DDR-stad waarvan de naam dankzij een Stasi-gevangenis een grimmige bijklank had. De gevangenis is nu een indringend museum, maar in het centrum wandel je langs kleurige barokgevels, middeleeuwse stadsmuren en kun je Sorbische keuken of de Bautz'ner-mosterd proeven. Eromheen ligt de stille, golvende Oberlausitz met zijn Sorbische dorpen, kerken en cultuur.

In het uiterste zuidoosten ligt op de grens met Polen en in de voormalige provincie Silezië de binnenstad.

Om de veel attracties in de binnenstad en dus op loopafstand liggen kom je gemakkelijk aan je beweging. De natuur en actieve vakantiemogelijkheden zijn echter verrassend dichtbij een paar mooie parken en het gebied aan de Elsterrivier en het Neuseenland, die in het hoofdstuk hierna aan bod komen. Görlitz, die ontsnapte aan het geweld van de Tweede Wereldoorlog. Geniet er van de unieke sfeer en monumenten, probeer het lokale Landskronbier of loop de brug over naar Polen.

< Het raadhuis van Bautzen met zijn drie uurwerken.

Leipzig

Mensen komen vaak naar Saksen voor het museale Dresden, maar worden aangenaam verrast door het levendige Leipzig. De op een na grootste stad van oostelijk Duitsland (alleen Berlijn is groter) heeft veel dingen die Dresden niet of in mindere mate heeft. Leipzig is een combinatie van een handels- en een studentenstad met een levendige binnenstad waar je goed kunt winkelen, uitdagende hedendaagse kunst vindt en het voortreffelijke Gewandhaus kunt bezoeken.

Leipzig is ook een beursstad, al sinds de middeleeuwen. De 'Universalmesse' is in 1990 opgeheven, maar daarvoor in de plaats zijn er vakbeurzen gekomen. Een aantal oude Messe-gebouwen bestaat nog en zij bepalen als winkelblokken mede het gezicht van de binnenstad. Omdat de vele attracties in de binnenstad op loopafstand liggen, kom je gemakkelijk aan je beweging. De natuur en actieve vakantiemogelijkheden zijn echter verrassend dichtbij, met een paar mooie parken en het gebied aan de Elster rivier en het Neuseenland, die in het hoofdstuk hierna aan bod komen.

< De markante contouren van Leipzig: de Thomaskirche, het Neues Rathaus (linksachter) en de koepel van het Bundesverwaltungsgericht (rechtsachter).

De voormalige DDR-drukkerij Interdruck lijkt hier (2010) nog op een overwoekerde tempel van een verloren beschaving, maar is inmiddels opgeknapt tot appartementencomplex.

LEIPZIG BOEKENSTAD

Leipzig is eeuwenlang een boekenstad geweest dankzij de universiteit en de beurs. De productie varieerde van kloeki wetenschappelijke werken uit de glorieidagen – toen elke, al dan niet krankzinnige, geleerde in film of strip een Duits accent hoorde te hebben – tot de goedkope bundeltjes uit de communistische tijd. Wie rondzwerft tussen de Hauptbahnhof en het Grassimuseum vindt daar gebouwen met namen die voor de Duitse lezers zo vertrouwd zijn als Van Dale bij Nederlandstaligen: Brockhaus, Reklam, Teubner enzovoort. De schaal is vaak reusachtig: niet alleen is het Duits een groot taalgebied, maar voor het digitale tijdperk waren uitgeverijen en drukkerijen veel grotere bedrijven dan nu. Slechts in een enkel gebouw zit nu nog een uitgeverij.

Boekenliefhebbers kunnen de belangrijke collectie in de Deutsche Bücherei of het museum van de boekdrukkunst bezoeken.

2011 Gondwanaland, een hal met daarin het landschap van de regenwouden van Azië, Afrika en Zuid-Amerika, oftewel de drie continenten die (grootendeels) ontstonden uit het oercontinent Gondwana. Je kunt erdoorheen wandelen, een loopbrug langs de boomtoppen nemen of een boottocht maken op de 'rivier'. De hal herbergt het op één na grootste overdekte regenwoud ter wereld. Eind 2021 kreeg de dierentuin een spectaculair nieuw aquarium en er wordt gewerkt aan Zuid-Amerika gewijde attractie, 'Feuerland'.

➤ DIERENTUIN, Pfaffendorfer Straße 29, zoo-leipzig.de

Naturkundemuseum Leipzig

Is de Zoo te warm, te druk of te duur? Bezoek het natuurhistorisch museum. Het toont de ontwikkeling van het leven, met onder meer fossielen, een mammoet en een herbarium. De trots zijn echter de opgezette dieren. Ze zijn vooral het werk van de Nederlander Herman H. ter Meer (1871-1934), de vader van de moderne taxidermie – de kunst van het opzetten van dieren. Hij verbeterde de techniek ervan en zijn dieren zien er dan ook heel levendig uit. Op de bovenetage is een archeologische afdeling. Buiten (altijd toegankelijk) staan stukken van fossiele bomen, gevonden bij de lokale bruinkoolwinning.

➤ NATURKUNDEMUSEUM, Llotzingstraße 3 (schuin tegenover Wagnerplatz), naturkundemuseum.leipzig.de

Gosenschenke 'Ohne Bedenken'

Helemaal Leipzig is de Gosenschenke 'Ohne Bedenken', een Biergarten, Kneipe en restaurant uit 1899. Gosebier heeft bezinsel en op de vraag of je dat kon drinken, zou de ober geantwoord hebben: 'Ohne Bedenken!' Zonder spijt dus. Je kunt een redelijk geprijsd proefsetje van drie smaken Gose bestellen, en wij vonden de Gose die echt in de Biergarten zelf gebrouwen wordt (een hobby van de eigenaar) de lekkerste. Gose smaakt van zichzelf wat zurig; voor wie dat niet lekker vindt zijn er ook zoetere smaakjes. Zowel binnen als buiten is het gezellig en het eten is ook prima, met lokale gerechten. De Gosenschenke ligt 2 km ten noorden van het centrum, voorbij de dierentuin: een aardige wandeling door een 19de-eeuwse wijk, maar je kunt ook de S-Bahn naar Gohlis-Mitte nemen.

➤ GOSENSCHENKE 'OHNE BEDENKEN', Menckestraße 5, gosenschenke.de

Galerie Schwind en Museum Tübke Atelier

Galerie Schwind werd nog voor de Wende gesticht in Frankfurt en specialiseerde zich daar in de **Leipziger Schule**, met werk van onder anderen Wolfgang Mattheuer en Werner Tübke. Na de Duitse eenwording was het logischer om naar Leipzig te verhuizen. Op de etage boven de Galerie is het atelier van Werner Tübke nu museum, dat los van de Galerie ook te bezoeken is.

➤ GALERIE SCHWIND, Springerstraße 5, galerie-schwind.de

➤ MUSEUM TÜBKE ATELIER, Springerstraße 5, tuebke-verein.de

Gohliser Schlösschen

In het oude, door Leipzig opgeslokte dorp Gohlis ligt het **Gohliser Schlösschen**, een prachtig rocokokasteeltje, gebouwd als zomerpaleis voor een rijke Leipziger koopman in het midden van de 18de eeuw. Er worden tentoonstellingen en concerten georganiseerd, daarbuiten is het niet toegankelijk.

➤ GOHLISER SCHLÖSSCHEN, gohliserschloessen.de

Ertsgebergte

Als het Ertsgebergte genoemd wordt, denken de meeste Duitsers aan Kerstmis en aan mijnbouw. Sinds de middeleeuwen werden er in het Ertsgebergte zilver en andere metalen gedolven. Het was de bron van rijkdom achter de fabuleuze kunstcollecties van de keurvorsten van Saksen in Dresden, maar ook in plaatselijke paleizen en kerken zijn schilderkunstwerken en sculpturen te vinden waar je mond van openvalt. Toen de zilverbijlen uitgeput raakten, stapten de mijnwerkers over op het maken van houtsnijwerk. Dat betreft vooral eenvoudig, mooi en kwalitatief goed speelgoed en daarnaast kerstversieringen – bijvoorbeeld fraaie raamdecoraties als de Schwibbogen (luchtboog) waarvan onze ‘trappetjes’ met kaarsen maar een schamele afspiegeling zijn. In sommige dorpen is in de adventstijd geen raam zonder brandende lichtjes te vinden. Voeg daarbij de sneeuw en de dennenbossen op de berghellingen, en de kerstfeer in het Weihnachtsland is compleet. Daarnaast zijn er tal van wintersportmogelijkheden en in de zomer kun je in alle rust wandelen en fietsen in de natuur, musea bekijken of dagtochten maken naar Dresden en andere Saksische plaatsen.

< Een van de twee preekstoelen van de dom van Freiberg wordt gedragen door een stoere mijnwerker, herkenbaar aan het beschermende leren vel dat hij om zijn achterste draagt.

